

Grunn tekst om menn og maskulinitet

Anker E

Lærebok for menn

43 s. Oslo: Arneberg, 2002. Pris NOK 100
ISBN 82-91614-15-6

En halvtime tar det å skimme gjennom denne lille boken skrevet av psykiater Espen Anker, en bok som ifølge omslaget skal være en slags mannens katekisme. I et forsøk på å skape en debatt om mannrollen i en tid preget av det forfatteren kaller postfeministisk forvirring, strør han om seg med fraser og flokler hentet fra en obsolet, psykoanalytisk begrepsverden. Her blir mannens psyke og sårbarhet eksponert, og sosiale og seksuelle preferanser forklart ved bruk av svulstige metaforer som uten tvil fascinerer forfatteren, men ikke i like stor grad fanger leserens begeistring. Og som i hvert fall ikke fungerer på trykk på bare 40 små sider.

Den maskuline personlighetsutvikling og tilværelse blir fremstilt som en nærmest evigvarende kamp mot en instinktiv «kastrasjonsangst» og en iboende frykt for «fallisk underlegenhet», abstrakte og deterministiske ideer som forfatteren dessverre unnlater å utdype. Enhver leser som ikke er bevandret i det freudianske idélanskap, og det er det de færreste som er, vil gå seg vill i bokens konseptuelle irrganger. Her er ingen storyline, ingen kasuistikk, ingen historie og fremfor alt ingen diskusjon.

En utgivelse som dette kan aldri bli noe mer enn en litterær parentes. Egentlig litt synd, for jeg oppfatter forfatterens intensjon dit hen at han vil bidra til å støpe og skape en maskulin identitet som må ta innover seg en ny generasjons holdninger, verdier og tankegods. Men her skimter jeg ingen konturer av noe slikt, her er ingen spire til en gjennomgripende debatt om hva det vil si å være mann.

OK, da: Noe er også bra. Tidvis kommer det lysende og humoristiske poenger om det å være en «bra mann», og ikke minst gode råd om hvordan gutta kan og bør forholde seg til kvinnen, til barnet, til fedre og mødre og til andre menn. Så hvorfor ikke spandere noen flere sider, meddele noen premisser for boken, anrette en fyldigere tekst og samtidig høvle bort den tykkeste skogen av tyngende begreper og metaforer? Trass i sikkert gode intensjoner om å skrive kort og godt og trefende, er resultatet blitt en amputert og dogmepreget tekst som skaper frustrasjon, og – for å låne et ord fra forfatteren – er nær ved å kastre den maskuline lese-lysten.

Tom Sundar

tom.sundar@legeforeningen
Tidsskriftet

Inspirerende om kvinners mentale helse

Kornstein SG, Clayton AH, red

Women's mental health

A comprehensive textbook. 638 s, tab, ill.
London: The Guilford Press, 2002. Pris GBP 50
ISBN 1-57230-699-8

Sjelden har jeg gledet meg til å sluke hvert ord i en kjempediger koloss av en tekstbok. Men slik effekt hadde denne boken på meg. Det er ikke for ingenting at pioneren og nestoren i kvinners mentale helse, Carol

Nadelson, gratulerer redaktørene med presentasjonen og karakteriserer boken med superlativer og som en dokumentasjon på hvor langt kvinneperspektivet er kommet innen dette feltet (1).

Det beste med denne boken er at den ikke begrenser seg til tradisjonelle mentale lidelser, men tar opp temaer som revmatiske lidelser, inflammatoriske tarmlidelser, nevrologiske tilstander og kosmetisk kirurgi. Dermed signaliserer allerede temavalget et forsøk på å rette opp feilkilden som ligger i splittelsen mellom kropp og sjel. De enkelte kapitler varierer i hvor stor grad dette lykkes, men den nennsomme redigeringen med utstrakt grad av kryssreferanser mellom kapitlene retter delvis opp dette.

Boken av bygd opp av fem hovedbolker med 2–12 kapitler i hver bolke. De enkelte kapitlene er skrevet av en eller flere forfattere. Det er til dels omfattende referanselister etter hvert kapittel. Første bolke handler om basalforskning som nevroendokrinologiske kjønnsforskjeller og ulikheter i nedbrytning og biotilgjengelighet av psykofarmaka. Svært interessant er gjennomgangen av kvinners reproduktive sykkluser og faser i forhold til psykiatriske symptomer. Depresjon og menopause er behandlet kort i denne bolken, men behandles igjen i første kapittel i neste bolke om klinisk vurdering og behandling av psykiske lidelser hos kvinner.

De kjønnsmessige forskjellene i forekomst av depresjon beskrives grundig, og de ulike teoriene om dette gjennomgås systematisk. Jeg savner en større grad av fordypning når det gjelder kontroversen omkring den minkende kjønnsratioen blant middelaldrende og eldre. Når det gjelder kjønnsforskjeller i behandlingsrespons, kunne jeg ønsket en mer samlende vurdering av kliniske implikasjoner. Enkelte kliniske aspekter er behandlet i kapitlet om svangerskapet, som for eksempel retningslinjer for bruk av antidepressiver under svangerskapet og forhold til amming i kapitlet om postpartumperioden.

Denne bolken inneholder også kapitler om angst, spiseforstyrrelser, seksuelle

problemer, søvnvansker, somatoforme tilstander og personlighetsforstyrrelser. Noen av kapitlene fokuserer på problemer slik det fortøner seg for kvinner, andre fokuserer på kjønnsforskjellene. At en del spørsmål ikke behandles med samme grundighet, sier seg selv med slikt bredt spekter, men leseren får et godt inntrykk av noen av de problemstillingene som diskuteres i feltet.

Den tredje bolken omhandler ulike somatiske tilstander som kan ha psykiske implikasjoner. Det er kapitler om gynekologi, onkologi, revmatologi, endokrinologi, hjerte- og karsykdommer, gastrointestinale sykdommer, nevrologiske lidelser forbundet med HIV og AIDS samt kosmetisk kirurgi. Fjerde bolken har overskriften sosiokulturelle aspekter og gjennomgår ulike teorier om hvordan kjønnsbasert atferd utvikles. Deretter følger temaer som ekteskapets ulike betydning for kvinner og menn, om arbeid og karriere. Vold mot kvinner behandles separat og integreres i liten grad i kapitlet om ekteskapet. Siste bolken har et kapittel om forskningsmetode og om helsepolitikk.

Dette er en god oversiktsbok, begrenset av at utgangspunktet er nasjonalt amerikansk. Men det er også henvisninger til litteratur fra andre kontinenter, blant annet vårt eget.

Boken bør finnes som oppslagsbok hos alle som er interessert i kvinners ve og vel. I Norge har kvinners mentale lidelser og kjønnsbetydningen innen psykiatrien vært lite nærværende. Denne boken bør inspirere til en videreutvikling også her hjemme.

Berit Schei

Institutt for samfunnsmedisin
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Litteratur

1. Nadelson C. Women's mental health: a comprehensive textbook. N Engl J Med 2002; 347: 1458.

Om blindhet og forløsning

Ragde AB

Dr. Zellwegers gave

160 s. Oslo: Forlaget Oktober, 2002.
Pris NOK 298
ISBN 82-495-0127-6

Dr. Zellwegers gave innledes med et sitat av Hans Christian Andersen: ««Hva for noe?» sa keiseren. «Nattergalen? Den vet jeg ikke noe om! Er det en slik fugl i mitt keiserdomme, ja til og med i min egen have?»

Det har jeg aldri hørt om!

Og slikt noe skal en måtte lese seg til i bøker!»»

Dermed er metaperspektivet innført i denne boken. Innledning og avslutning bindes elegant sammen og lar ettertanken utfolde seg i lys av dette. Hoveddelen av boken er en tilsynelatende svært konkret fortelling om en snart 40-årig mannlig biolog som blir syk. Denne mannen fremstår etterhvert ikke ulik Lars Saabye Christensens figurer; en driftende, banal og litt stakkarslig fyr som strever med identitet og fremfor alt er uforløst på de fleste av livets områder. Samtidig er han levende og bærer av det allmennmenneskelige.

Om han har vært rotløs før, så mister han helt grepet når det ene øyet må fjernes. Han går inn i en destruktiv vegring, både overfor sitt liv og sin sykdom, som er tankevekkende gjenkjennelig for oss som både selv er dødelige og møter pasienter i deres dødelighet.

Språket i fortellingen er nærgående og organisk, tidvis dampende og ubehagelig. Dr. Zellweger er glassøyemakeren, men viser seg som den eksistensielle forløser – slik den gode lege kan være det.

Anne B. Ragde har utgitt en rekke bøker siden hun debuterte i 1990. Mest kjent er hun kanskje for *Arsenikktårnet* og biografien *Sigrid Undset*, som hun ble tildelt Brageprisen for.

Dr. Zellwegers gave er en allment interessant bok som kan leses med ulikt blikk. For leger i mange typer spesialiteter kan denne boken være et uvanlig innspill om hvordan mennesker takler sin sykdom og hva legen kan gi i møte med den syke.

Nina Helene Alnes Sitek

Psykiatrisk avdeling
Diakonhjemmets sykehus

Kognitiv teori og terapi

Simos G, red

Cognitive behaviour therapy

A guide for the practising clinician. 329 s, ill.

East Sussex: Brunner-Routledge, 2002.

Pris GBP 40

ISBN 1-58391-104-9

Dette er en ny lærebok innenfor psykoterapifeltet. Bidragsyterne har gjennom redaktøren kalt den en «veiviser for den praktiserende kliniker». Hvor bredt begrepet favner, er ikke eksplisitt formulert, men

boken vil være aktuell for en bredere målgruppe enn tradisjonelle psykoterapeuter.

Etter forordet skrevet av «grunnleggeren» av kognitiv teori og terapi, Aron Beck, følger 11 kapitler, dels ordnet tematisk, dels pasientgruppert. De tre første kapitlene er viet affektive lidelser inkludert suicidalatferd, de tre neste angsttilstander, deretter spiseforstyrrel-

ser, personlighetsforstyrrelser og til slutt om behandling av familier/par og barn/ungdom. Redigeringen er velordnet, boken har en ordinær layout, tabeller og illustrasjoner er oversiktlige og språket er tilfredsstillende.

Kognitiv teori og terapi er på fremmarsj både internasjonalt og i vårt hjemlige fagmiljø. Tendenser til å fremstille denne terapiformen som universell og den foretrukne ved de aller fleste lidelser har forekommet. I så måte er denne boken edruelig. Temavalget som presenteres i kapitlene avspeiler hvor frontlinjen går når det gjelder teoribygging og anvendelighet.

Det er spennende lesing å utforske hvordan forfatterne gir seg i kast med utfordringer i faget som behandling av suicidalatferd, bipolare lidelser, spiseforstyrrelser og personlighetsforstyrrelser. Ved de to første tilstandene vil mange hevde at administrative tiltak og psykofarmakologisk intervensjon er det eneste som duger. Selv om tro på kognitiv tilnærming til pasienter i disse to kategoriene legges for dagen, er fremstillingen likevel balansert og inkluderende i forhold til andre behandlingsformer. To avgjørende aspekter; å bygge opp en god arbeidsallianse med pasienten samt å prøve ut en psykologisk tilnærming til problemene med aktiv medvirkning fra pasientens side, kommer tydelig frem i kapitlene.

Heri ligger noe av styrken ved kognitiv tilnærming i form av invitasjon til forpliktende samarbeid, opplæring av pasienten i forståelse av den kognitive modell og terapeutens aktive holdning til gjennomføring av «hjemmelekser» mellom timene. Selv om kognitive teoretikere aldri har hevdet at feilkognisjoner er årsaken til psykisk lidelse, men at de er et hensiktsmessig terapeutisk angrepspunkt på grunn av sin vedlikeholdende effekt, har noe av svakheten vært en tilsynelatende enkelhet i teorien.

En endring av pasientens patologiske tankemønstre skulle gjennom terapeutens overbevisningskraft føre til helbredelse uten at man beskjefteget seg med pasientens forhistorie og ubevisste prosesser, ei heller forholdet mellom terapeut og pasient. Heldigvis har dette endret seg betraktelig. Nye bidrag har gitt tilvekst til kognitiv teori der vesentlige elementer fra den psykodynamiske referanserammen, er tatt inn i varmen igjen. Denne boken gir verdifulle bidrag i slik retning, spesielt i kap-itlene om spise- og personlighetsforstyrrelser, der pasientens forhistorie, familietilknytning, interpersonelle relasjonsmønstre samt pasientens følelser og reaksjoner overfor terapeuten blir sett på som avgjørende å ivareta.

Boken anbefales derfor til alle som er interessert i psykologiske behandlingsformer og som er opptatt av utviklingen i en viktig teoribygging og en etablert, delvis kunnskapsbasert, terapiform som kan være et foretrukket valg ved visse tilstander.

Tore Gude

Modum Bad

Ujevnt om medisinsk treningslære

Østerås H, Stensdotter A-K

Medisinsk treningslære

199 s, tab. ill. Oslo: Gyldendal Akademisk,

2002. Pris NOK 285

ISBN 82-05-30110-7

Det har lenge vært et behov for en bok om emnet, og den siste tids fokus på fysisk aktivitet som virkemiddel i forhold til helse har ikke gjort boken mindre aktuell. Forfatterne henvender seg primært til

fysioterapeuter, leger og annet helsepersonell.

De fire første kapitlene tar for seg oppvarming og de generelle treningsformene. Resten handler om trening ved revmatiske-, hjerte og kar- og respiratoriske sykdommer samt trening ved ryggmargsskader og trening som forebyggende og helsefremmende tiltak.

Innholdet er av ujevn kvalitet. Spesielt i de fire første kapitlene er begrepsbruken til dels uvanlig og dårlig definert. Bruk av referanser varierer sterkt. Dersom det som skrives savner støtte fra litteratur, så er det viktig at leseren blir gjort oppmerksom på det. Figurmaterialet er etter min mening for sparsomt. Både figurene og figurtekstene er lite klargjørende, og figurene savner henvisning i teksten.

Kapitlene som omhandler trening ved forskjellige sykdommer innledes med sykdomslære, som naturlig nok er relativt overfladisk beskrevet, men som også er skjemet av direkte feil. Rådene som gis i forhold til dosering av trening, er ujevnt begrunnet, og kunne med fordel vært klarere fremstilt. Avsnittene om smerte og smerteforståelse gir derimot et verdifullt bidrag til et vanskelig område i treningslæren.

Kapitlet om trening i forebyggende og helsefremmende arbeid inneholder nyttig informasjon og kunne med fordel vært utvidet. Boken er etter min mening preget av mange svakheter og skjemmende feil. Den skulle vært gjennomarbeidet en god del før den eventuelt ble et godt tilskudd til litteraturen på området.

Alexander R. Wisnes

Seksjon for fysioterapivitenskap
Universitetet i Bergen